

המאסף

חרש סיון תקמט

שירים

בחלות געארג השלישי מלך בריטאניא

ויחי מחליו

מאת

הרב המליץ המפואר

מה"ר ר

נפתלי הירץ וויזל

ג"ר

עוד תבל תתפארי עוד ער"ף עליך
עוד געארג חי עוד יגה אורו על פניה
חי הוא בעבור החיות ממלכה עם נשקיה
שזכני מרום! אל לכם לאמר גור בינינו
אהוב אל מה לך שבת ארץ בוא אלינו
כי מתת אלהים הוא אל תבל ובניה

(רנח)

הָדָר מַלְכוּת גַּעְאָרְגַּם מִיָּמָה נֹעֵם מִמָּדָה
כָּלָה אוֹהֵב חֶסֶד גַּם לְגִבּוֹרָה הַנָּה
לָתֵת עֵת לִשְׁתִּיָּהוּן חֲכָמָה לְכָה שׁוֹקֵלֶת
עֲמִידָה תִּנְחָה בְּמִישׁוֹר כְּתוּבָה נֹה
מֶלֶךְ רָם אֵב חֲכָם רִיעַ מִזֵּב אֵל רִיעַ
תַּחֲתָהּ תַּפְרַח דַּעַת תַּחֲתָהּ תַּבּוּל אוֹלֵת

גַּם לַעַת כֶּסֶף עֵנָן נִגְה מִפְעֻלָּה
יוֹם צִרָה מִצָּאָתָה נִכְר בּוֹ עוֹד גִּדְלָה
צִדְקָתָהּ חָנָה כָּל לֵב כָּל פֶּה יִפְרִינָה
כִּי זֶה יִכִּיר מִה מְתוּק אוֹר שְׁמֵשׁ לְעֵין
תוֹשָׁה דֶּרֶךְ לִילָה וַיָּקוּ לְאוֹר וַאֲזַן
אֶף כֵּן נִכְרָת צִדְקָתָהּ תוֹם עֵת כִּי אֵינָהּ

כְּעֵנָן הִזָּה אֲהַבֵּת חֲעֵם כָּלוּ נִרְאָתָה
כִּי מֵאֲהַבֵּת אֵב יֵאֲהַבִּיהָ מִה נִפְלְאָתָה
אֵל שׁוֹכֵן מְרוֹם אֵל אֲכִי כָל לֵב נִשְׁאֵן
אֲנִי אֵל ! עֲמוּד סִפִּיר זֶה אֲשֶׁר חֲצִבְתָּ
מִשְׁעָן רַכְבוֹת עִם הוּא שׁוֹר כִּי כָלִם הִעֲצִבְתָּ
בְּנִמּוֹת הַמִּשְׁעָן צִרָה גַּם יָגוֹן מִצָּאָה
זִכְרָה

זכרה חסדי געארג ישימח ביי שוועתה

אל יום יום חפר רב טוב בפתיל יראתה

חסדיו אם ימנה איש פרנעיו ימנו

נא אל ! לא בו כי אם בנו חרה אפה

על אודות הצאן מן הרועה סר בפה

הרה ממנו כי רי קשורת הראיתנו

ענים ראה אלהים וירא כי נכנעו

פתח דלתות שמיו תחנוני עם נשמעו

ודברו שלח ממרומו וירפאה

רגע נרפאת חמוז רב עמה נרפאו

גיל לבשו תחת רוח פהה לה יקראו

אהוב לכל חוק כי יי רופאה

אשרה כי קניית לה אהבת עמה

מה עור חסרת לתת בו כבוד לשמה

אם אהבה וצדקה בפני איש אל רעהו

שונא טוב בו צדק לא חס אהבה ינחלו

חלף כל פסוק ומחיר לא אותה ישאלו

אהוב אל כל אדם אהוב גם אל עושהו

וְמִי מִגְדֹּלֵי אֶרֶץ לֹא מָצָא יוֹם זַעַם
 מֵאַהֲבַת אֵל אוֹתָם יַעֲשֶׂה זֹאת כְּטוֹב טַעַם
 גַּם אֶתָּה יַעַן אֶהְבֶּךָ אֵל זֹאת הִרְאָה
 אַחֲרֵי נֶשֶׁם וְרוּחַ רַחֵם אוֹר הוֹפִיעַ
 אַחֲרֵי הַסִּמְיוֹ עֶבֶר עַת הַזְמִיר יִגִּיעַ
 אַחֲרֵי זַעַם אֵל עוֹד בִּישׁוּעָתוֹ יִרְאָה

בְּרַכְתּוֹ תִּהְיֶה כְּשֶׁמֶן טוֹב עַל רֹאשׁוֹ
 וּבְצִחְצֻחוֹת אוֹרוֹ יִשְׂבִּיעַ אֶת נַפְשׁוֹ
 וּבִהְלוֹ אוֹרוֹ יֵאִיר בְּהִטָּה אוֹרָה
 יִפְתַּח לָהּ אֶת שְׁמָיו בְּרִכּוֹתֵיהֶם יִרְקוּ
 וַיֵּצֵאוּ לַתְּהוֹמוֹת תַּחַת טוֹבָם לָהּ יִפְּקוּ
 טָרֶם תִּקְרָא לוֹ יִשְׁלַח מִקִּדְשׁ עֲזָרָה

אֶרֶץ יָמִים וַשְּׁנוֹת חַיִּים יִפְקֹד עָלֶיהָ
 גַּם עַל רַבַּת הַשֵּׁם יוֹשֶׁבֶת אֶחָלָהּ
 זֶר בָּנוֹת הַלִּיכּוֹת בֵּיתָה צוֹפוֹת עֵינֶיהָ
 הַגִּבְרָה שְׂרָלְטָטִיר מִי אִשָּׁה מִשְׁפָּלָה
 אֵל יֵר הַמֶּלֶךְ חֶסֶד וְצִדְקָה פּוֹעֵלָת
 גִּפֶּן פּוֹרְיָה יַגִּילוּ לָב יוֹנְקוֹתֶיהָ

(רסא)

בְּרִיטְנֵי הַנָּה מִלֶּכָּה נֶעֱזֵר הוּא מִקֶּדֶשׁ
הוֹלֵךְ וְאוֹר פִּירָח בַּחֲצֵי הַחֹדֶשׁ
עוֹד בַּמִּקְהָלִים תִּהְיֶה חֲכָמָתוֹ נִשְׁמָעַת
בְּקָהֶל עִם כּוֹה גָדוֹל שְׁמָעָם וּכְוִי נִהְדָּרוּ
שְׂרֵי אֶרֶץ לַעֲזוֹר אֶת אֲחֵיהֶם יִגְבְּרוּ
זִקְנֵי עִם וְחֲכָמָיו גַּם צָעִיר וּמְלֹא דַעַת

אִם יִם יִגְבִּיל מִכָּל רוּחַ מַלְכוּתֶיהָ
כְּכִנְפֵי שָׁחַר כֵּן הֵם כְּנָפֵי צִדְקוֹתֶיהָ
עָפוּ חֵישׁ עָבְרוּ יָם אַחֲרִית תֵּבֵל הִגִּיעוּ
כָּלֶם יֵאָהֲבוּהָ דוֹרְשֵׁים בְּשָׁלוֹם הוֹדָהָ
שָׁמְעוּ עַמִּים כָּלֶם כִּי עֲלִיּוֹן מִסְעָדָהּ
תִּקְעוּ בָּהּ וּבִקְוֹל רִנָּה לְאֱלֹהִים הִרְיעוּ

מ כ ת ב י ם ש ו נ י ם

ויבוח שני ריעים

זרח

מיום לאחר מעירנו עד עתה נחה שקטת הארץ / אין מבשר
ואין אומר / נכספה וגם כלתה נפשי לראותך אחי /
ולשמוע

(ר ס ב)

ולשמוע ממך חדשית אשר לקחה לונך בעברך ארח !

פריץ

לא שמעתי מאומה / וולתי מהספר מוצפה יקתאל אשר
יאל לאור זה ימים מעטים .

זרח

מהספר מלכה יקתאל ? לא לקחה לוני שמץ מנהו / הנד נא
לי ריעי מה הוא / ומי חברו ?

פריץ

לכה נא ונסנה יחד תחת עץ רענן הלזה / להספר שם תחת
זל ענפיו מכני חום השמש / ערס אניד לך את כל הדברים
(וילכו שניהם יחדיו וישבו שם) .

פריץ

הלא ידעת את ספר תורת יקתאל משה ידי הרב המפורד
ר' רפאל הכהן אב"ד בהמבורג .

זרח

הידעתיו ? — זכור אזכור עוד בשנתי עם חבירי בבית אדמ"ו
מהרא"ד בחורף תק"ס / ולמדנו ממנו מס' חולין עם הפוסקים /
הראה אדמ"ו לנו בכל יום ויום הספר ת"י / והשיב עליו פעמים
רבות / ובה אמר לנו : לולא ידעתי את המחבר הזה פנים
א פנים כי מופלג בתורה הוא / מכותלי ספרו לא האמנתי /
כי רנו השגיונות בו .

פריץ

אמת הדבר / גם אנכי שמעתי כזאת מפיהו / כאשר עברתי
דרך עירו בימי חג האסיף ללכת אל ביתי והייתי עמו ימים
אחדים . אך הסכנת ושמוע / מיום הולדת הספר הזה ועד
עתה לא שמעתי שיהיו איש אחד לשלוח בו יד / כי האנשים
המלינים עליו / המה פוערו פיהם רק בניתס ונחמד משכנס
לנדס

לנדס , ולאזני כל שמו ידס על פיהם . ועתה קס איס אחד
וזה שמו אשר קרא לו הרב מוה' עובדיה דברב מוה' ברוך
נר"ו , והוליד לאור ספר אחד בשם מלפס יקתאל , ובו נלה
לפי דברו , שניוני ספר ת"י לעין כל מבין וחבש לבס , לא
הניח דבר קטן וגדול אשר לא שס עליו עין הבקור . פה
הראה שהלכנס הרב המחבר בעליה שאלנו שלו , ופה כי לא הבין
דברי התלמוד , פה שנעלמו ממנו מאמרי המשנה , ופה כי
אחו עיני המעינים כמה שהביא פעמים רבות רק תחלת דברי
הש"ס וכוסקים ולא סופס למען יאמינו הלומדים כי כינים
דבריו , ונפלאותי מאוד על המשיג הזה . . .

זרח

העל זאת תתפלל ? הלא כבר היה כמוהו לעולמים לאין מספר .
זכור נא איך השיג הראש"ד על הרמ"בס , ויכתוב עליו דברים
רבים כהנה וכהנה , ומדוע אשתתפה על הספר הזה ?

פרץ

איך אם אתה לו שמעני ! לא לבד שהראה הרב המשיג שניון
המחבר באפנים שונים , כי אם הודיע לכל בו , שהרב המחבר
התיר לקיחת שוחר , ואכילת חיזה אשורים ושאר דברים המשימים
את הרב המחבר לשמחה בקמיו . ויקרא את שס ספרו מלפס
יקתאל אשר אמר : " ילכו כל היושבים על כסאות למשפט
ביני ובין המחבר ויוביחו בין שנינו , והיה כי יראו הרבנים מורי
הוראה בעדת ישראל , כי על לא דבר קרנתי את המחבר
למשפט , ועל לא חמס כנפון ושניון כספרו שמתיו כמערא
לחילשוני , אז הנני , ללכת אל מקום מנוחת המחבר ,
לבקש מלפניו , כהלמיד מלפני רבו על חטאתי ועל שננתי ."
כואת וכואת דבר המשיג . ועתה אחי , אמור אתה איך לא
אתפלל , כי אראה שהרב המשיג הוה נכון ונעוה בדבריו ,
ומאמין בשכלו עד כי נגש למשפט לפני כל חכמי דורנו , ונדמה
בעיני דבריו כדברי חיזו , הן ערכתי משפט , ידעתי כי אני
אלדק !

(רסד)

זרח

אם כן אפוא האמת אהך / וגם בעיני יפלא • אך ספר עתה לי אחי ! מה ענו היושבים על מדין על זאת ? ומה היה אחרי כן ?

פרץ

מה היה ? קול רעש גדול ותרועת מלחמה אשר ילא להחרים אותם ואת ספרו •

זרח

את מי ? את הרב המחבר ? ומדוע ? הכי הודו כל הרבנים לדברי המשיב וילדקו דבריו ? אך לני ישחומם בקרני / איך לא שמו לב לבחון מהות ואיכות הספר ת"י מיום לאתו החולה / עד עתה אשר קם הרב המשיב !

פרץ

לא הבנת אותי ! כי אם הספר מפסד יקמא ומחברו החרס •

זרח

מאת הרבנים אשר נדרשו לשום עינם עליו ? אמור נא אחי מאת כל הרבנים ? אך שמוח שמחתי בבשורה הזאת ! כי האמת אנכי / כאשר ספרת לי מדברי המשיב אמרתי בלבני: אם כינים דברי המשיב הוה / לא ידעתי איך כשול יכשל הרב המחבר בעונות האלה / הלא אמרו חז"ל אפילו לבהמתן של לדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם / ללדיקים עצמן עא"כו •

פרץ

לא כן אחי ! כי תעית • דייני וואנזיבעק ואלעונא לבדס החריומו אותם •

זרח

המה לבדס ? ורבני ארץ מה אמרו ומה השיבו ?

פרץ

אין אומה ואין דברים / כי המה החרישו ועלזו במלים • אם

(רסה)

זרח

אם כן מדוע עשו דייני וואנזיבעק ואלטונא כואט ? ואיך שמו
נפסם נכפס להחרים איש ישראלי / ערס היו יודעי דין אשר
אליהם נגש בעל הריב למשפט פה אחד להרשיע את האיש הזה ?

פרץ

קנאת רבם עשתה זאת ! כי כאש היקה בוערת בעלמותם ולא
יכלו עוד להחלפק ; ולכן פרשו עליו מזודת חרומם להרחות
כי מי אשר שלח ידו במשיח ה' לא ינקה !

זרח

לך אני מנלה / כי לא כשר הדבר לפני אשר עשו הדיינים
הנ"ל . אף כי טוב הוא מולד אחד בהראותם שיראו את רבם
בכל לבנם ובכל נפשם ויילווהו משני המשיג לבלתי תחו נזוד
במזודת השנותיו / מכל מקום לא מחבמה עשו זאת לצאת לריב
מהר ולהתעבר על ריב לא להם / ונפרט המשיג הזה ערך
דבריו לפני רבני ונאזני ארץ / ולא לדייני א"ו המשפט . —
ואולם הנד נא לי אחי כמה סתרו השנותיו ובעלו טענותיו ?
כמה הראו לעין כל כי שקר דבר המשיג באמרו מהתרת לקחת
שומר ואכילת אסורים ? הנד לי כי נפשי אותה מאוד לשמוע
קשובתם .

פרץ

מה להם ולתשובה ? הלא המה הסתימו פי המשיג לבלתי
יתעודד עוד לדרוך לשונו ע"י החרם אשר פרשו עליו ועל ספרו /
ובס אסרו על כל איש ואיש לקרות את הספר הזה ולעיין
בדבריו / ואם כן השנותיו בעלים ומנועלים מעלם / ומה
להם ולתשובה .

זרח

מה להם ולתשובה ? אנה אחי אל תשקר בי ואל תונני ! לא
אוכל האמין בדברך האלה / חלילה וחלילה לדייני א"ו /
הגורשים לישרי לב ואוהבי דק / למתונים בדיו ואינם נבהלים
להשיב .

להשיב / מעשות כדבר הזה להרשיע איש מעדת ישראל ולחת
אותו לכן בליעל / ערס בחנו וחקרו היטיב אותו ואת שמו •
חלילה להם / השופטי עדת ישרון באלטונא לא יעשו משפט
זדק ? ולכן אחי ! הגידה נא אמת הדבר ואל תונוני עוד !

פרץ

על דברתי ! אמת דברתי ואין בלשני רמיה / כי אך יצא יצא
הספר מפני יקחאל ממכש הדפוס לאחר יומם / התאספן
יחד דיני וואנויזעק ואלטונא / ויעבירו קול בנית התפלה לאוני
העדה להחרים ולגדוד את המחנך ר' עובדיה ואת ספרו
אשר כתב לא יפקד ולא יעלה על לב לעולם להגות בו • וירצו
עליו קללות רבות ונמרצות / נהלתי מראותם כתובות בספר
אף כי אשא את שמוען על שפתי •

זרח

מה אומר ומה אדבר ? במה אדריך דיני לעונא ? הלא הוסב
אחור משפט / וזדק מרחוק העמידו ! ואם ככה יתנהגו
שופטי ישראל בכל מקומות מושבותם / הלא תבוג תורה / ולא
יאל לנו משפט אמת וזדק ? מה לי מה על השמועה לא טובה
אם הרועים כשול יכשלו / וימששו כעורים בזהרים מבלי מוא
דרך הישר / מה יעשו העדרים ? — דבר אתה אחי ! הבעבור
הקריב איש אחד דבריו לפני מורי הוראה / הבעבור זאת יקומו
אנשים אחרים אשר לא להם המשפט ויריקו עליו חרמם ? מה
נדמה מעללי דיני לעונא ודברתם / לאיש אשר יצא א רעהו /
ויאמר לו הנה אנני ילאתי להורות לך כי שני הפכים בנושא
אחד אינו מן הנמנע / אך אל תשיב עלי וא תעטרני בתשובות
כן בחרם אלא לקראתך • אמור / מה יענה לו הריע ?
או ברוח יברח מפניו כאשר יברח איש מפני הארי ודוב שכול /
או יאחק וישחק לאולתו • כן הדבר הזה בעיני ! ומה יאמרו
העמים אשר סביבותנו בשמעם את כל אשר נעשה : משה
רבכם אמר בתורתו ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם
ובינתכם לעיני העמים וכו' ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי
הגדול הזה וכו' ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים לדיקים
וכו'

(רסז)

וכו' ועתה היה אפס חכמתכם ובינתכם ? היה החקים והאשכנשים
לדקיק ? מי אנכי ! לא יכלו למלא מענה נכונה / עד
הסירם החרם מקרבם !

פרץ

ואיך לא יחרימו / כי מי זה ואי זה הוא ר' עובדיה ? איש
אשר מעולם לא שמעו את שמעו יקום וישיב על רב הגדול בדורו
ויושב על כסא הוראה בעיר ואם בישראל / ויאמר עליו כי
הוא טעה בדברים שאפילו חנוקת של בית רבן יודעים אותו ?

זרח

מה זאת ? אמרת בלךך השב תשיבני / ובאתם תשובתך נשאת
מעל ! כי מה להם לחקור על הנושג ר' עובדיה ? יהיה ר'
עובדיה הזה / אחד מן המופלגים בתורה או מן בר בי רב דחד
יומא / הלא עליהם מוטל לחקור לבד על דברי הנושג אם
כונים המה או לא / כי כבר נודע המאמר : קבל האמת ממי
שאמר • יהיה האומר חכם או סכל / לדיק או רשע / האמת
במקומה עומדת ולא תמוט לעד ! ואם הרב המחנך גדול ומופלג
בתורה / הלא גם גדולי דורות הראשונים / אשר קטנם ענה
ממחינו טעו לכעמים כי שביאות מי יבין / אף כי בדור הזה /
הלא נודע להם מאמר חז"ל אם הראשונים כמלאכים אנו כבני
אדם / ואם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים ! ולכן אחת
דברתי ולא אשנה / לא טוב עשו דייני אלטונא באתם לריב
מהר / והיה להם להתאפק עד בוא יבוא משפט חרוץ מגאוני
ארץ היושבים על כסאות למשפט בין דין לדין / כי אליהם שם
הרב המשיב את פניו / וקבל עליו את דינם / ולא דין וולתם •

פרץ

לדקת אחי לדקת ! כי עוד לא נשמע ולא נראה איזה מהם
לדק / אם הרב המחנך או הרב המשיב / ואין אחד מן הנדרשים
הכריע את הכף • רק זאת אודיעך כאשר נראה מתוך החרם
של דייני אלטונא / היה טעמם ונמוקם להחרים הרב המשיב
הזה בעבור שהרבה לשפוך נזו בחרון אף וקרימה על כבוד המחנך /

(נכור)

(רכח)

וגורו אומר / שמחוך כך נגלה / שכל למודיו והשגותיו / רק
לקטתור המה / ולא להרבות כבוד התורה בא כי אם לבושה /
לחם תפלה באיש גדול ויקר י

זרח

באמת / דברי חרופים ונאלות אינם נאותים לחכם לב / כי
כל דבריו צנחת נשמעים / אך כבר נודע מאמרם האי לורבא
מרבנן דרסח / אוריתא היא דמרתחא ליה / ומי נתן רשיון
להראב"ד / לדבר ולכתוב דברי נאלות על הרמב"ם ? ובלעדי
זאת לא ידעתי אנה מלאו דייני אלטונא הדין לנדות ולקשרים
על דברי נאלות וגדופים ?

פרץ

אנה מלאו ? הלא דין ערוך הוא : מנדין על כבוד הרב י

זרח

ובמקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב / גם זאת דין
ערוך הוא !

פרץ

אבל דייני אלטונא אומרים שהמשיג חלל את השם וכן אמרו
בהרס / מיום עמד רבשקה לחרף מערכות אלהים חיים לא
היה חלול השם כזה י

זרח

לא ידעתי במה תלל המשיג את השם ?

פרץ

ע"י שנוה וגדף את הרב המחזר / כי הושה כבוד הרב לכבוד
המקום י

זרח

אחת אשאל ממך / אם ידעת בברור / מוקן ואיש שינה אחד
שעבר עברות חמורות / התאטרך עוד לנהוג בו כבוד ?
בוודאי

(רס"ט)

פרץ

בוודאי לא ! כי כאשר עבר עברות חמורות הרי הוא נקלה וננוח !

זרח

אמר , הלאווי , לא תקח שוחד , וערפה לא תאכלו , הקלות
כן או חמורות ?

פרץ

מה תשאל אותי ? הלא ידעת דרש חז"ל על המקרא נעו
מעגלותיה לא תדע , אין אהנו יודע עד מה תכבד העונש של
עבירה הזאת ועונש של עבירה אחרת , בעינינו כולם שווים ,
ואולם הסביר נוסחת כי הלאווי האלה חמורות מאוד כי מהן
נסתעפו סעיפים רבים גדינים .

זרח

אם כן אפוא אחי מדוע תרשיע את הרב המשיג ? הלא הוא אמר
שספרו מלפני יקחאל להביא ראיות ברורות לפי דעתו שהרב
המחבר הקיר לקחת שוחד וכו' וא"כ אין צריך לנהוג בו כבוד ,
וצמה חלל את השם ?

פרץ

גם אנכי ידעתי שהרב המשיג מאמין שהביא ראיות ברורות
נגד הרב המחבר , אבל דייני אלטונא אומרים עליו שקר הוא
דובר ואין בראיותיו ממש .

זרח

נפלאותי מאוד על תשובתך . מאין ידעו דייני אלטונא כי אין
בראיותיו ממש ? הלא הודיעו אותו ערס נחנו כלל את ספרו ,
הכי רוח ה' דבר גם והגיד להם כי שקר דובר המשיג .

פרץ

מי יודע , אולי נחנו דבריו בינם ובין עמאם .

אין

(ד ע)

זרח

איך תדחה אותי בקש ? הלא אך יצא ילא הספר לאור /
התרימו אותו / ואיך יכלו המה לעיין בדינים חמורות וקשות /
אשר מסתוריים במקומות רבות בש"ס ופוסקים / במהירות ובזמן
מוטע כזה ? ולולא זאת אם בחנו את דבריו ומצאו כי על לא
דבר תפס את הרב המחבר / היה להם להשיב על דבריו לעין
כל למען יראו הרבנים אשר להם המשפט עם מי האמת ?

פרץ

דייני אלטונא אין משיבים לאיש הלומד לקנטור -

זרח

מי יודע זאת בנדר ? אולי הרב ר' עובדיה הוה / איש לדיק
תמים הוא ובתם לבנו ובנקיון בטיב עשה זאת להסיר מכשלה
מקרב עמו ! הלא מתוך ספרו ניכר שהוא למדן ומופלג
בדורה ומה גם אם ידעו בנדר שכתב את ספרו רק לקנטור
מחויבים המה להשיב על דבריו ולשתור טענותיו / וכה עשו
אבותינו בדורות הראשונים בימי חכמי התלמוד כאשר ראיתי
מעשה בש"ס • אך מה אומר ומה אדבר בדור הזה כלנו כלאן
תשינו / ואיש הישר בעיניו יעשה / זה בונה וזה סותר זה נוטע
וזה עוקר ועל מי אנו להשען אלא על אבינו שבשמים !

פרץ

מה המעשה אשר ראית בש"ס מחכמי התלמוד אשר נאות להשות
לדבר הזה ?

זרח

במסכת הוריות דף י"ב ע"ב ראיתי / ואספרה לך בלשונם :
רשב"ג נשיא ר' מאיר חכם ר' נתן אב"ד / כי הוה עייל רשב"ג
הו קיימו כולי פלמא מקמיה / כי הו עיילי ר"מ ור"ג הווי
קיימי כ"ע מקמיהו • אמר רשב"ג בעינא דלהוי הכירא בין
דילי לדלהו / תקין הא מתניתין (כמו ששינו לעיל : בשנשא
נכנס

(רעא)

נכנס כל העם עומדים / כשאב"ד נכנס עומדים לו שורה א'
מכאן ושורה א' מכאן וכו' / וע"י כך היה היכר בין הכהנים ובין
האחרים) הנהו יומא לא הוו ר"מ ור"נ התם / למחר כי
אתו / חוו דלא קמו מקמייהו כדמקמי רשב"ג / אמרו מאי
האי ? אמרי להו הכי תקין רשב"ג / אמר ר"מ לר"נ אתא
חכם ואת אב"ד / נתקין מלתא כל דלין (פי' נועץ נגד זאת)
ויש גורסין כי לדידן כלומר נעבד ל' מלתא כי היכי דעבד
הוא לדידן (א"ל ר"נ מאי נעבדיה ליה ? נימא ליה תני לן
עוקבין / דלא גמר / וכי לא ידע נימא ליה מי ימלא גבורות
ה' ישמיע כל תהלתו / למי נאה למלא גבורות ה' / למי שכול
להשמיע כל תהלתו / וינעבדיה וקהוי את נשיא ואנא אב"ד /
שמעיהו ר"י ב"ק אמר דילמא ח"ו אתא לידי כסופא אזיל ויחיב
אחורי עליה דרשב"ג ברם ותנא ברם ותנא וכו' יהיב רשב"ג
דעתיה עיין בה וגרסא / למחר אמרו לי נתני מר בעוקבין
פתח ותני / בתר דאוקי / אמר (רשב"ג) להו : אי לא
גמירנא כיסיפתון (פי' אס לא למדתי המס' הווא תובנחם
אותי) פקד / ואפקינהו מני מדרשא / הוו בתני קושייתא
בפתקא ושדו / דהוה מפרק מפרק / דלא הוה מפרק / שדו
פרוקא (פי' היו כותבים שאלות על הספר ושלחו לרשב"ג
בבית המדרש אס היה יכול להשיב עליהן / טוב / ואס לא
כתבו גם המה התשובה ושלחו לנא"מ / וכחב רש"י שטעו זאת
להראות חכמתן / וכו' אמר רשב"ג נעילינהו (לביית המדרש)
ונקטינהו דלא נימרו שמעתקא משמייהו / אסיקו לר"מ אחרים /
ולר"נ יש אומרים / אחוו להון בחלמא / וילן פייסו לרשב"ג /
ר' נתן אול / ר"מ לא אול / אמר דברי חלומות לא מעלין
ולא מורדין / עד בה לפונס /

פרץ

ובמה קדמה וקשה המעשה הוה לדברי ריבנות בארלין ?

ורח

במה ? הלא גער קטן ורך בשנים יבין ויראה הדמיון משני
המעשים כי אמור נא / מה היתה כוונת ר"מ ור"נ כשיצלו
יחד

(רעב)

יחד לאמור לרשב"ג : למוד אותנו מסכת עוקלין ? כוונו
לכבדו , או לבנותו ?

פריץ

מה חשאל עוד ? בלתי ספק לבנותו . וכאשר הנין רשב"ג
מעלמו .

זרח

ואם כוונו לבנותו , מה השכל נותן לשמוע על מעשיהם אחר
כן , כששלחו הקושיות לבית המדרש , הכוונו ללמוד , או
להקניע .

פריץ

השכל נותן שכוונו להקניע , כי אם לא כן , הכתיבו מיד גם
התשובות על שאלתם , כדי שיראו הלומדים בבית המדרש
ויבחנו , רק עשו זאת להקניע את רשב"ג ולהראותו כי המה
חכמים ממנו .

זרח

יפה שפעת . וכל איש נבון יודה לדברך , ובפרט כאשר ראינו
איך היתה הנאה עמונה וחשלה שרשיה בקרבם , כי ר"מ לא
ראה להלך לפיכך את רשב"ג אף כי הראו לו בחלוס . ואם
כן אכזב אחי , לא ולמד , הלא רשב"ג היה יודע בברור , כי
שולחים שאלתם אליו רק לקנתור , והוא היה נשיא העם ובידו
לרדות ולישר כפי העולה על רוחו , ומדוע הציב כלל על
השנותם , ולא המדרים אחתם ואת מכתבם לבלתי קרוא בהם
איש , וזהו ע"י זאת תשובה נחמת משפקת לכל שאלותם ,
כאשר התנהגו דיני אלטונא עם הרב המשיג ר' עובדיה ?

פריץ

ראה דברך עובדים ונכוחים ! ולו חכמו דיני אלטונא והשכילו ,
יתנהגו עם הרב ר' עובדיה , כאשר התנהג רשב"ג עם ר"מ ור"ג

בשם

אחי ! האמין לי לן חכמו והשכילו דייני אלטונא / לא פערן
 פיהס כלל / ולא דברו בפני הגדולים אשר בארץ / וויל קרי
 בי רב הוא / המדות שמו חכמי התלמוד בחכם / כמו שנינו
 במסכת אבות • אפס כבר הגדתי לך בדורנו כלנו כלאן תעינו /
 ומקוים בנו המקרא בפסע ארץ רבים שריה — ומי יתני לנגיד
 על עש ה' / או אשפוט על כל הנוגעים בדברי ריב האלה !

פרץ

ומה המשפט הזה אשר תחריץ עליהם ?

זרח

בה יהיה משפטי ! להרב ר' עובדיה אוכיח על פניו לבתי
 יוסף עוד להרבות דברי נאלות בספר / כי אם ישיב בדברי חן
 ומוסר • ולהרב המחבר תורת יקותיאל אלה / שאל יתמהמה
 מלהשיב להרב המשיג על השבתיים ושאלותיו ויודיק את עצמו
 לעין כל / ואם לא יוכל להודיק את עצמו / כי כינים דברי
 הרב המשיג / או ישים כבוד לה' ולתורתו ויודה לכל כי שגה
 בספרו / ולא במרד ובמעל עשה זאת כי אם שגגה היא היוצאת
 מלפניו / ומי ינצל מהשגיאות • ועל דייני וואנזיבעק ואלטונא
 אשים תוקף פקודתי שימהרו ויבעלו את החרס אשר בקרבם /
 ויכתבו כתב שלום ואמת לקרב עמו' עובדיה לבקש מלפניו
 סליחה ומחילה על כל הבזיון אשר בוו לו •

פרץ

ומי יתן ויהיו כל שופטי ומנהיגי ישראל כמותך / כי אז אך שלום
 יהיה בימינו • ועתה אחי אחי אלך לדרכי / וכי אשמע עוד
 שדושת / לא אמוע מהגיד לך •

זרח

לך לשלום !

(רעד)

המשך אגרת מחודש העבר .

עוד לא הניץ השמש ממרום הרים / וסנה ראינו עב ענן
עולה מעפר הארץ לקראתנו / וברק חרבות האויב /
קרנים מידו להנה הולך ואור / כאש לוהט / מתלקח מתוך
הקיעור / גם אנחנו הקרצנו מערכה מול מערכה / וקול
רעם במחנה הומה מעבראל עבר / וסנה החל הנגף .

מה המראה ומה החיון צעיני איש / ומה קול ההמולה
באזני חובב אדם !

נצב למשפט אלהים רב את ריב ישרים / ואויבינו נסו
מגזרת חיל גדודינו / בלבת אש הנעתי / זה רעי
דודך אחר הפליט / בחפזי חס בו דגל מאחד מלכאותיו /
למען היה לו כסות עינים / להסיר חרפת הנכלמים בנוסם .

בארי זועף נדי גורותיו שדרס אנר / דלק אחריו לשונב
שניטס / וסנה נתי לרעי מרחק ממני והלאה ויקף
עליו חבר גדוד אחר / מנגע למו יסכן בו / באורתי חיל /
ואעופה לקראתו לעור לו .

חפץ צידו ללח / צמתי מעט ירד אל המערכה / מלט
צורוע עוו דגל שנים / מגוללה בדמים ואויבים נתנו
עורף / ננפים מכפל יד שנינו / אך עתה היתה מזכותינו /
חץ שחוט בא אל נפשו יקרה ויבהר ארלה .

בראות האויב כי נפל בגורנו / החליף כח ויבקע במחנה .
כן חזיתי אחינו נופלים / אבדון ומות פשעו בגדוד / וזעף
אף החויהתני / ברעש ורוננו / סורו ! קראתי למו /
האינכם רואים בנפול אחיכם שס נפל מנחר שליטתם / קומו !
נקמו דמו / אס עוד יקרה נפשו בעיניכם / ואס בו תתפאר .

בפך לוחמים מרי נפש עברתי צמעה המחנה / למנזר
קבר בירכיתי אחינועס יידי בחלקה הזאת / ואיננו
כי נס מפני בהנים אויב ויעתק מוקדמו / והמלחמה נסבה
לענו וקטנומות לנו .

אז ירדתי מעל מרכבתי / לחבק עוד הפעם את ידיד נפשי /
 חייתו לשחת הניע / והנה הוא פקח את עיניו נכאום
 ממות / פרס לנגדי ידיו הרפות / ובקול ענות חלושה דבר לי
 לאמור הנני גוע אבל נלחננו ! אהה אל אחינו תשוב / לך וקח
 ברכותי אלה האחרונות וברך אליהם תשיב / ככה דבר / ותאז
 רוחו הישרה / בהאנחו ופנה למעלה ; ראשו נטתה לארץ /
 על לחייו הולך ללמות / וגשל הדגל מידו וימות .

חזיון מיתתו / לנגד עיני תעמוד תמיד / בחיר מרעים
 אחינועם ! עדי עד לא אשכחך .

בחלי דמעה הורידו עיני סביב גופת איש הכי נכבד / קסתי
 צין ורועותי את דורי המט / שכחתי אותי / שכחתי
 בני עמי / כי תסכון עלימו המלחמה / לולי נערי
 הקימוני מעליו .

וסבותי אני שנית מול פני המלחמה החזקה / בלב שלהבת
 ליאש / גם כה לשוא חפרתי מות לנפשי / והנה
 נשארתי / לקונן עמך .

אזהרה ! עשרה כן תהיינה עתותינו מקודשות להפעלם באהבים
 לחושך לתוהו / לריק מכל משגש / בשבט אלהים
 אותנו נשוב באבל / עודנו חלילה עינינו מייחל נוחס פיקדונות
 שנינו / לרה ישופנו איש על עבר פני אחיו ; ועל לחיינו
 דמעות בדמי יתהלכו למו / דמעות לא נוכל הנפינס .

מן הוא והלאה כערער נהיה בעינינו / בנקיון שמחות לא
 נעשם במנעמיהן / כליל יופי משגש כל (לו יזמר אחינועם
 צנות עליו רוח ולקח הכנור בידו) עש תפנוקי הזמיר / היו
 לנו טעשע מאוד מאוד / לא תערבו לנו / באין אחינועם
 עמנו ; אחינועם ! ידיד האהוב לכל / הנותן מעדנות לכל
 חרות לבנינו / אהה ! אינו .

זה חלק גורלנו עשרה / כל גיל תחת השמים אין נכון לו /
 אף לקדושים בארץ המה / עת ממחר מדי עברה תקח אותנו
 היכלי שן לחילה פור תתפוררנה וכשאזל למשפט יתכחשו לה ;
 ותקטן עוד זאת / על משואות היכל על ארמון שמשם לא

(רעו)

יגוד / אם תפארת רוס אדם / זדק ויושר / אהבה ורעות /
מפניה יחנאו / אם לאלה תשא פנים .

בני חלד ! האין די עמל חיינו / כי תוסיפו דאבון לאין
מספר / תכינו בלי משחית לחבל כל הארץ / אליהם
לא אזה .

כמה לא יעליצונו בסוד מרעים (המחיק לנו אחינועם בעודו)
עוני בני אדם . ילמודו מנעות ומושרות נשק ומקנות
למשל ולפוקה אליהם .

איך תרגנה כאויב אכזרי / נפשות בראות להחאחד
להקל משאת עמל חייבם / להקעלם באהבים / ואת
רעים במשכנות מבעתים תחת כל השלום להטרועע / יד
אליהם עינם .

על קבר אחונן עוד יקר עפרים חכמי חרש מוצאי תחבולות
להועיל לפעולת אדם כלים למעשיהם . הראשון אדם
חוללת דרבן / בו קרעת חיק האדמה / ואזרות וזה שגר
רעבון מבין מעניית הולאת / ואתה האיש / אשר קרא ממדבר
שמה משפחות הארץ / אשר החיים בהמה לא יגדלו למתו
טוב על ירכשו / זה עס לא היה / אשפט לבוי / וימתהם
אזהל לשבת / שם להם חוק ומשפט לאסור ידיהם מהם
ומטול / ואל על הקים טוב כולם / עדי כליו למלכא
ברונים לאל תהיו

אבל אתם חרשי משחית / מלמדי עבדון ורצח / אם אשא
פניהם / ולא אקוב את נפשותיהם / תאלתי לך /
ק"צ חיומה מכל עוני ודאבון / חושנת חסד לאון / שוכמת
חנות לבני אדם וקופלת באף רחמים סלה

היעמוד לב אדם יראה לעינים / רב פגר בניה ההרגה
שפת אנוש הגד לא תוכל / מה לי איפה בניה החיון /
שם החל הנגף ברבבות פנים למות / ולעפה
אחותני / יראה ורעד עברו נפשי .

(רעז)

שם חיותי לחיות קבר וכל מרואי מלא דם / מלא גוויות /
מאובנים ומשנאים / ממתיס כנר מחו ומדוקרים
אשר עוננה באפס נשמה / ובני אדם בתוך בהמת ארץ .

קירות לבי המו לי / וכל שערות בשרי תשמרנה / בשרי
אח עמק העמק הרב הלז / פלגות על פלגות
מקדקי עד כפות רגלי תעבורנה ! כל חלי וכל מכה / ויגר
מוה דמו / צנפסי עלי היו כולנה .

ואעבור ואראה / פנים שונות משחת מראשן לבהלה /
עלמות רוחכות / בנער נפש / ירדמון כאב אנוש /
עינים כלות טחות מראות / וזרוע רמה / ידיו לקרב /
השניחן בלקוח / ותעמודנה פרושות שמימה ; שפתיס כחוחות
מעבור תפלה לא כלו / במעט רבע קרב קלן / עלמות
רועשות / גוויות מקוללות / וכל יד עמל מתהפכות עיני
ומכאוב בתכל הנה ראיתי .

כל ענב וכל בלחות הנהיה למן היום התחולל ארץ עד ענש
היום הוה לא בא שמשו עודנה / כולם התקבצו ובאו
הנה באחד הגאיות .

מזה קרסו כרעו עינים מרודים / על עפעפס זלמות /
נשוא לשוא ידיהם / וכניהם יסנו לבקש רחמים ואין .

יגעשו מסיב על נפשם המון הזנאים / וסוס דוהר ירעיש
עלי שדמות גרע וירעש נפשות הפגרים והחיים
כרמש ועלמה מראות / רגל עובר ירמסנו בין עפר הארץ .

אח לא ימלט איש / מרוך ימס לבנו אל מראיו כי יועל /
מבלי מועד בכשלו לא ישלח יד להחזיק בו ; למס מאחיו
חסד / אדם לא ימנעו מאדם והוא אויב לו .

משם נשמע אנקת רלון טובה ויתחנן מאת אחיו להמיתו
וסיס קץ לעמל מכאוביו ; וסחי עוד לרחמים /
נעיניו חטאה גדולה / לא אכזר בלתי יבהל מפניה

כזאת וכזאת נעשה היום עשריה / הוה ליום ! עריצי
קבל

(רעז)

חבל / רהנס שפוך דס עמיתס / המס ייחדלו במספר ימי
צבאס לצבי ולתפארת למו / דמיס להס / יתוו בהמס שמותס
לזכרון דור אחרון / ואדס אין בארץ אשר לא יחפוך באכוד
בל זכר לו .

רפנות / ערב נתנה יד אל שארית הפליטה להסתר / וגמר
אומר הוא הנורל אשר הוכיח בין שתי המערכות /
והנה דממה ותונה מסביב על פני השדה לפתח אדמים / השמש
בנואה הנה אופלה לועה בעבים התקדרו אבל / אף שמים
בעליהס / אנלי דמע על פני עמק העכור הריקו / עוד מעט
תחשיך הלילה תרקיט סביב מרחבי אבדון הנורא הלוה .

אז / יהלוך שאיה בין שוכני קבר / וחיל יאחו את הולך אורח
מחלך בקומו בבלי דעת / עלי נחשב ידע דרכו עבר בה
מתחול שלשום / בין נאות המלאה בין הידר הקליר / עתה
נעו מעגלותיו בין גווית הפגרים ; בפחד ופחת יביע מסביב /
יעמוד ולא יכיר מראשו / תיש יסוב אחור יפנה לנוס / ורעע
ורעד יחויקוהו באשורו / בה תדבקון .

בן / אנכי נהלכתי לאט / ורוח נכאה שאנן בין פגרי האנשים
למלוא את אחינועס ידי יאבתי .

מה / רבים שכנו סביבותי קודרים מני קרח / אין קול אין
קשב ; לא נכונו לראות השמש בנואה / עוד זרחה עליהס
צהיזס שלזיס בשמחות וגיל לבוקר .

שם / ישיס הכי נכד / הדר זקנה שיבה מגואל בדס ובעפר
הארץ ; ועטרת בנים רבים אב באמן ואיש חיל למלחמה /
גם בזוקן לא יחס לו עודנה תלהת אהבת עמו ומולדתו בקרבו /
וינת חסין לעוריס כעלס בנדרתו .

לו / יגורו בנים לא נוחמו יריאון ידיהס יווקו דמעות / סביב
נופת חיש חוסף עליהס / כאכל נת עמו באבדן בבורי
יחסרו בו .

אכן / לשא חולו דמעות / על און יפרשו כף ויבכיון יתומיו
לא נאשמו / לא יתן השיב פקודתו מקדרי מר המות .

(כ) לא אז יגרעו נפשי דמעוטי ודמעוטיך עשרי / לגאול
מסחת נפש אחינעש ידינו) :

שם / מכלת איש בין ערפילי ללמות / הכרת בניו תענה עוד
חושן עונו ונדבת לבנו ; וידע זה כמות לא תוכל לכנותם ;
ואב / זקן על ירכתו נפלו במספר הרוגים בני הנעורים /
במותם נכרת שבע גבורים / עדי רגע ;

גם / שם הוא תפארת הנחורים / על ראש גבעה אחת / ואחו
תפר מרצנות גבורים החזיקו על ידו נלחמו ומתו .

בירים / רפות מלאות חלחלה החוקתי את נוייתו הטעורה /
שמתי פי על פיו / ועל כספי נשאתי את המשא
היקר ממנצ הלזה .

אז / נאספו יחד אחוות מורענו ובני הקרינו לדודנו המת ;
באחז ככולס רעים נעזים / כולנו מלאים מלים מרוב
עצב לא יעבורון פה / על פנינו דמעות חרישית דוס והאלס
פה עמדנו / כעצב שים עומד לניין עלי קבר .

בקרב / לבנו . הוי איש הדמים ! אשר אלה לידך לקחת
נפש רענו זה / לו ידעת אינו לבד היתה למערה
לחלך / יחד נכמדו נחומיך כי עשית (הגם הלום אין משכורת
כי אם לאנד נפשות) . לו ידעת מספר האוהבים נאחזים המה
באנדון האיש משלוח ידך / כי אז תרדנה עיניך דמעה קודר
ואנל תהלך (כל עוד נגע רוח אנוש בקרביך) לקשונת יוס
הקרב הנורא הלזה ; מבן אם תחזיק עוד / אם לא תעמוד
מנגד במלחמה עזה מאספת לעבת בני איש לא נכדו זה אל זה
ואיש לא ארב לרעהו ; אם לא ארוב תאהבנו / כמוני כמודך על
זרועתיך לקחתו / ובמספר אוהבים אולי על כולנו עליית לו
ידעתו בחיים חיותו ; עתה היית בעוכרי / הכיתו נפש /
ענתו / ואין חרדה הפגיע כך עון האשמה .

מתי / און ! הנועדים לרצח לשנא איש את רעהו נטרס
ראשו / בגאות שריהם שופכים דמי אדם ואהבנו
בהודעו

באורעו למו ; ירצחו אוהביהם ויחילו להם למועד בעבר מזה ;
 שם יסור שבע מחמם מושלים ; וזו כוחם עלי אהבה ואהבה ;
 עלי חנות וחמלה לא יגזע עוד ; שם תמלאנו ; אם כדרכנו
 וך וישר הייתם ; אם כמותו לעבד אחריו נועדתם ; שם
 תמלאנו ואחת תהיה או ; מי זה האיש היתה ידך בו .

אכץ לא אותנו לבדנו הפריד שור הקרב ; לא על נפשותינו
 בראות זו לעומת זו לבדנו עלה הכורת ; איפה יביטון
 עיניך ; תזננה דמועות עלי אחים עלי אבות ובנים ודוד וריע
 ואח צודד ובנים יתומים ; ואם סוערה נאחשים ופזרשים
 כף .

חרב המחרבת ! איפה לא שכלת ! מלוא דאבה ותובה
 ככל .

מקצות ארץ עולה עשן שלהבת ; וערים נועשות לאשמהים
 לגרים בהמה ; ולמזיניהם ; עד אפס נשק מלוחם
 ולאכיר אול לר כלי למחרשתו ; אם חסדא לא יאמר
 במוגה אדום מדהרות חלולי נא ; נשק ברוחו קדים ים
 ונגד ; וסוף ועלה ; כאפיק נחלים ומשברי ים
 בסערת קימן יעבורו גדותיו ; בשוא גליו יטפחו עמקים
 עשופי בר ירדפו ענדיהם ; ושחת את יבול הארץ ; ואת
 מגרשיה .

בעד השלח יכולו חללים לא יספרו מרוב ; כנו חרמש
 בקמה ; יאחיו מני זרפת למזל קבריהם הלום בין
 פקרו אחינו ; מירכתי לבון ממורי קרה יבילון בניהם לאלמים
 ולרצנות ; כולם נחרמים למענח .

חלמי שדי זרע העונד בועת אפו האויב בלע וירעש
 לא ימלט אינקי ; כי רגל יוריה ; בחמת המשפט שלה
 חממו והדיקתהו בעקב הפנתה לגום ; בדם שארית
 הפליט נתך ארצה מחרב נוקמת הדיקה אחריהן ; ויתנו ליו
 בדרך .

בדרך נסובו ! אם יזכור עון כלבו וקצק כל הרע אויב ,
כמו דמו מדושן האדמה לסכנת הקציר / משחקו זה .

הוי ! נורא ונבאלה ! סאון סאון ! מה אכנה שיקון נפשי
נד ! מה מליס אמלא ואספרה ! אדמת עמי הנלס
והננוע איך היית למדבר שממה / למספכת חרבות .

איין לדה איין משפט , האמת נעדרת / וסר מרע ובר לבב ,
אנשים ריקים נליס נזו לענו לכס .

זקנים ! מחלדס שבתו / מאס על הלח מזוערת ליחס
עזמותהס מחקררים מזוקן / הגלו / מסוכס ונבלה
אנוכיסס הראשונים מדור דורים .

מִשְׁחַת מִיָּסָם חֲזִיקָם
החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

מִכְתָּב

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

ע ל י ע ין

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

החתימה ברפס הבאים .

(*) אויס דער ליריסק בלזאן לענין פאן ראמאר .

(רפב)

חזרת קשה *

נבל הכולי איש עשיר ורע עין ,

בחלום חלילה , בנפול תרדמה ,

הכרה חברים , וושק את קרואיו ויו ,

ויצר לו , ותדר שנתו , ויקץ בחימה ,

וישבע : אם יתן עוד לעפעפיו שינה ,

כי ירא פן תשנה החלום כהנה .

בקורת ספרים חדשים

יושבי תבל יבינו וישכילו למאוס ברע ולבחור

בטוב כי יבואו בעלי המדות

וישחקו לפניהם , ולבשו רוח חיים וילחמו זה עם

זה , הנדיב ירועץ על נדיבותו , והכילי על

אכזריותו , הנאווה תודיע רעתה , והענוה ארת

חכמתה , וכמוהם רבים אשר יתוכחו יחד להודיע

רעת הרשע וטובת המושיר לכת . חבר מארת

הירש דערנבורג בשנת תקמ"ט לפ"ק . נדפס בק"ק

אופיבאך בדפוס ב"ה צבי הירש סג"ל שפיץ מפ"ב .

הן יראתי לגשת אל המלאכה לנקר הספר הזה , אשר כפי
רצון מחברו יהיה כללם ונדמות הסגור המפואר לישרים
החלה מאת הספר ד' משה חיים לוצאטו ז"ל , בראותי
פניות עשנותיו חסיד מנין כחזק דבריו לאמור בנזנה אפו :
"מאדנע תלונות כל ימלטו כוחני ספרים ומחבריהם אשר ילוננו
עליהם המוני עם חסירי דעת וקבונה ונ"י" . אמרתי אשמרה
לפי

(*) נאך האגדה

לפי מחסוס כל יעבורו אותו הסלונות הרבות והעצומות על
הספר הזה אשר כלו נפתל מעשה העתועים / לכלי אבוא
במספר המוני עם חסידי דעת וחכמה • אך זאת אשיב אל
לבי / אנכי דק דק ארדוף / ולא אירא ולא אשא כני אש /
כי המעט לאלהים הוא / על כן על משמתי אעמודה /
בקורת חיה — ולא יידון עוד להקריב קרבן בלתי מומלח
חבל כריר חלמות אל מונח הדפוס / להנאים ריח לשונינו
הטהור / להוליה הלך וחשור / ולהפוך אותנו מהר מהדרך
הטובה אשר סקלו לנו אנשי שם / ה"ם החכמים המפוארים
בעלי מדע ומליצה וזה ונקיה / ר' משה הי"ם לוצאטו • ה'
דוד פראנקא מינדים / ר' נפתלי הירץ וויזל / וצני גילס
המעטים / וזרה להם אלהים לעונה •

כונת המחבר (הקדמה לד') לסבור פי האומרים / נפלו
אשיות לשון הקודש ואין עוד 'אקנו' יודע מה לדבר
צופי המליצה / ולזאת ישועשו לקרות בספרים חיצונים אשר
אחריתם ראש ולענה / כי אף אם ימלא אחד מני אלק המני
לאדם ישרו במדה אחת / כמו פניו חרולים ללמוד מחוכו רבות
רעות ומבונות וחת חטה ילא חוז / מסוככים המה כסבני יער
להיות עוות יוחר מתקונם / ינמלו רעה לנפסם לירד עד
שאלו תחיות כל יוכלו עוד עלות • כה דברו באש / יורה
ויקם בדברי חפץ / דברי חכמים מחוכמים / אשר קטנם ענה
ממתניו / אף כי מעט הטוב הנמצא באמתחתו גנוב הוא אחר
מחלת האנשים האלה אשר ספק בנו עליהם • ומה יחשוב האיש
הזה ? מה דעתו ? האמין כי בעבור ספרו זה / אשר איכותו
קטנה עוד מממותו / אשר אין בו לא טעם ולא ריח / יעוצץ
אנשי המליצה כל דבריו ונועם אשר ימצאו בספרי געללעדט /
ראבנר / האגערדארן / ליטווער / לעסינג / ווילאנד /
געצנר / ווייס / קלייסט / דאמלער ועוד רבים • כהנה
וכנה • המלאים כל טוב • ונהפוך הוא / מדי קראש החבור
הזה יקולו בו ויברחו להשתעשע בספרי לשונות אחרות לרוע
למאונם / ישחו ויטכחו רשת המחבר הזה / ואת הכלל אשר
מלאהם שם לבלות עינים ולאדיב נפש • ואיה אם כן איפוא
העולת אשר האמין הסב בחבורו / להגדיל שם לשוננו הקדושה
ולהאדירה ? לנו נא ונוכח •

אמר

אמרו חמני המליצה / ונפרט החכם לעסינג בחזרו על
המל / שיסוד כל משל צריך להיות אמתה מאמר
מופרי אחד / מלובש במעשה פרטי מהלש / כאשר מוכח
מבמה ראיות ברורות ומלוהפות / אך שאין כאן המקום להביאם
בה / אמנם כאשר נתבונן בהסבור הנחמד של החכם לוצאטו
ויל / נמצא באמת כי גם פתשגן המשל / גם שם המשל /
גם המדברים כלם ישימונו לברר ולהקיש אמתת מאמר מוסרי
אחר / והוא : לישורים נאות ההלכה / גם הצטרפות המדברים
בין אדם לרעהו / ואשה לרעותה / נאה מאוד מכאן תולדות
כל אחד ואחד וטבעה הטובה בה / כאשר יבין כל משכיל /
טיראסה כל קורא בהקדמות החכם הנ"ל / ובכל הענינים האלה
בהסוף הוא בחזרה שלפנינו / כי מה יורה לנו הפתשגן ? או
אמתת מאמר חז"ל הוא יצ"הר הוא השטן הוא מקטרג (דבור
ע"פ ופ"ב) ? או שאובד כסף לא ישבע כסף ? או שהוא ממדת
הגויב להזים נוח לכעוס וקשה לרצות (דבור ג' מ"ב) ? או
שהוא ממדת הכלי לשמוע תוכחה מוסר ולעזוב דרכו הרע כרגע
אחד (דבור ו' י"ג) / היסך מה שאמרו החכמים היהפך כושי
עורו ונמר חכמויותיו וכילי כליו הרעים ? או שסוף דבר הכל
נשמע וכל נעלם יודע במשפט ? או כל אלה יחד ? ומה ענין
שם המשל יושבי הבל ? לאמור שאלה המדברים הם יושבי
תבל ? אך מה ענין לתבל עצמה שהיא ג"כ בין המדברים ? הלא
גם היא אחת מיושבי תבל ? גם מעולם לא ידעתי שניין תבל
אחד מן המדות / עד ששמעתי מפי המחבר (הקדמה לד ב')
יולא מכונס : , , ואומר אל לבי אבחרה לי גם אנוכי אנשים נעלי
מדות ואפס באפס נשמת חיים ידברו זה עש זה אחד לפי מנהגו
הנדיב וגו' / החבל תודיע רעתה איך נשחת מקורה וגו' .

ובענין הצטרפות המדברים הלך אחרי שרירות לנו / ולא שמר
הנאה והנכון כפי מהות כל אחד מהם / כי איך יתכן
שיהיה נדיב מוליד הגאון והכילי מוליד הענוה / ואם כן הדבר
ראוי לעזוב דרך הנדיבנות ולאחוז בדרך הכילי . ובאמת כל מעשה
הנדיב בספרו זה הם כלם עמל ואון / יקבל רכילות / יגרש
בקי מביתו על לא בקש לקבל ממנו מתנות / ורופא להקסם גם
מאיש

(רפה)

מאז אחר אשר יאספנה א' ביתו (דבור ל"ח) וכיוצא בזה / וכל מעשי הכילי להיפך הם טובים מאוד / יטה און למוכיח חכם / יאהב הנרדף ועניקהו כל טוב / גם זה הכל הוא ורעיון רוח .

ועוד ראיתי רעה חולה על המדברים האלה אשר כלם בשגגון יתנהגו וישנו את טעמם בלי טעם וסבה . הנדיב יתפאר (דבור א') נגד קירות וכותלי ביתו על נדיבותו ועוב לבו נגד כל אדם / ובאשר ישמע קול צעדים על מפתח חדרו יקרא / מי אתה ? בוא נא ! בוא נא ! ש' נא מה תבקש ואמנה לך " / אשר בעבור זה כמתהלל יקרא שמו לא נדיב . (דבור ב') יאמין בתחלה לדברי הולך רכיל ויכעש על שונא בלע / וכמעט רגע יתקלף על המלשין לאמור "כי זאת להגיד לי דברים מאנו אוני לשומעם" / גם ידבר עם שונא בלע דברי מן ורלוי (דבור י"ט כ"ו) עד כי ימאן זה לקחת מחנה מאתו / ובה יראה נדיב ראיה ברורה שהוא איש רע ובליעל וכחשו בפניו יעיד / ולא ישמע לקול רודף שלום המדבר טוב עליו (דבור מ"א) / ומה מאה שיאמין לזה / למה לא יאמין לזה ? — הכילי (דבור ה') יעיד על עצמו שלבו לב אכן / ועוד מעט יתרכך לדברי רודף שלום (דבור ז' ע' י"א) דובר דברי הכל ורעות רוח / ויהפך לאיש אחר . — התכל מדברת בינה לבין עצמה (דבור ז"ה) ונוראה האהבה העזומה והאמתית אשר בה תאהב בנה הקטן אוהב כסף / על אשר הלך בעקבותיה להוסיף חטא על פשע / והשנאה העזה אשר תשנא לבנה הגדול שונא בלע / גם יעצמוהו (דבור ע"ג) לפרוש רשת לאחיו הגדול / אשר היא הלכה לה ממנו בחרי אף (דבור ס"ט) / ונצקר והנה היא תעיד רשעתו על פניו (דבור פ"ג) ותיסרו על עונו את ה' . — מחרחר ריב ישנה את טעמו (דף כ"ט) לדבר כאלו הוא רודף שלום / ויתאמץ לעשות שלום בין תכל ובנה . — וכן כמעט כל המדברים .

אמנם אין להפלא על זה / כי גם הדברים אשר ידברו דברי שגגון הם / או שאין בהם טעם כלל או שאינם ראויים בפי אוננים . ד"מ (דבור א') נהבוקר אור / החושך לא יכסה עוד

עוד ארץ" אין זה כי אם יפר ה' בריחו את הלילה / ולא
 תשוב עוד לבוא על פני תבל * (דבור ג') נדיב למחרת ריב :
 תיסרך רעתך כי גדלה מרעת שונא בלע / הוא לא העז מלחמו
 להניד בפני דברי ריבותו כאשר עשית אתה" * אהה ! הכי איש
 ריב נדיב האיש הזה ? ואם חטא / אינו כי אם דבר סרה על שונא
 בלע שלא בפניו כאשר הוא דבר על נדיב ג"כ שלא בפניו ; ובמה
 א"כ גדול רעתו מרעת האחר ? (דבור ד') רודף שלום :
 "הולך ותר הנני לתת את בריתי שלום אל אנשי ריב ומלח" *
 הלא ידמה כאלו רוצה בזה ובמעשיו / כי כן אמר השם ב"ה
 לפתחם הכתוב בראותו את דרכיו : הנני נותן לו את בריתי שלום *
 (דבור ה') הכילי "לא השליטני אִיִּים על כל עמלי אשר נתן
 תחת ידי / לבי לב אבן" נראה שפני דעתו ראוי לתת זדקה
 לעניים אלא שהשם מנעוהו בזה שלא השליטו וגו' ; ואין יאמר
 מיד אח"כ "לולי (ג"ל לו) ה' אלהים לא הביעו לימים האלה
 ימי עוני וענוי" משמע שהוא נגד ראון ה' לתת להם מאומה
 ולבטל עונשו * (דבור ו') "כי סבבו עלי אנשים רעים וזרורים
 המה לפני ה' לאשרני בוקים וידי לנחשתיים הוגשו לבל אפתחם
 לרחם דל ואביון" * מי יתן ויודיענו מי המה האנשים הארורים
 המונעים אותם / והלא הוא בעצמו תלה המניעה גם בדבור הזה
 בהשם אשר לא השליטו ? (שם) "בעצור ה' השמים מהמטיר
 על הארץ / והדגן והתירוש נכו כי אפילות הנה" * הנה המאמר
 האחרון לא יתכן כי אם בסנת דת הנרד / לא בעזירת המער *
 (דבור ז"ד) אזהב כסף : "ואז לענתי ליקחת עמים הבועשים
 על חילם" * הלא גם הוא שם מעוזו ומנעחו בכסף וכוהב *
 (דבור כ"ד) נדיב לשונא בלע : "ואעידה נך כי החלפת משכורתך
 עשרת מונים" * אחת דבר עליו רע / זו שמע ממחרת
 ריב לא יותר / וא"כ מה ענין לעשרת מונים שוכר ? אין זה
 כי אם כשנל שהכתוב אומר כן / ונוודאי שהתורה דברה בלשון
 זכה ונקיה * דומה לזה יאמר שונא בלע (דבור כ"ו) "למה לא
 הבוטאתי אל קברי אשר בריתי לי" והוא באמת לא כרה לו קבר
 מפולס כי אין לו שום נחלה בארץ והוא גר מתגורר בארץ נכריה
 כושמע מחוז הספר / אלא יליך גוירה שזה / כתוב התם
 בקברי (בראשית ג') וכתוב הכא אל קברי / מה התם אשר
 בריתי

כריתי לי / כי כן כתיב בדהיא / אף הכא אשר כריתי לי .
 (דבור כ"ט) שונא בנע : ,,כאשר עשו לי בני תבל הלזו בניס
 לא אמונ צם" . כונתו על גריב שגרשו מביתו על לא חמס
 בכפיו : ואולי גם על מחרחר ריב אשר הלשינו לאדונו . אמנם
 שניהם אינם בני תבל / כי הם הוא ואהב כסף אחיו . (שם)
 וזבל הרעים רכיל יהלכו" . זהו נגד דעת המחבר שאמר
 בדהיא בהקדמתו לזה הספר (לד ח') שיש לבטוח בעת זרה
 ברע ההולך רכיל / כי לו היתה שנאתו שלימה כבר הודיעה
 בעצמו בת רבים / וזה לדעתו פירוש הכתוב (ירמי' ט') איש
 מרעהו השמרו כי כל רע רכיל יהלך / ועצם השמרו לעשות
 מעשה / ע"ד שאמרו ז"ל השמר פן ואל היינו לא מעשה . אוי
 לאותה בזה ולאותה בלימה ! איש בלוי פנים בתורה שלא כהלכה
 יותר מזה . השחית מליצת הכתוב הפשוטה והנעימה לדבר דברים
 אשר לא כן ; — (דבור ל"ח) נדיב : ,,וישמעו נקולו ללחוס
 כי ועלה מן הארץ" . גם זה אינו כי אם גזירה שוה כדלעיל .
 (דבור מ"ו) כילי אל רודף שלום : ,,פניתי אותי (תיבת אותי
 מיותרת) להביע אחריו כל הכנר לראות רק משחור תאריך" .
 למה שם המחבר את רודף שלום לאיש קדר אשר חשך משחור
 תארו ? (דבור נ"ב) שונא בנע : ,,קרבה עמי לבוא בכלח
 אלי קבר" . איך יתכן זאת בפי איש הרואה למות בחצי ימיו ?
 הלא זה דומה מאוד למאמר סכל אחד ידוע : הנה אבי היום בן
 שמונים שנה / ולו היה לו נחת צימיו כבר הגיע עתה להיות בן
 מאה שנה . (דבור נ"ה) תבל : ,,תבל שמי אשר שמה שמות
 בארץ" . תמה אני איך יכולה עדיין לדבר אחרי שכבר אבדה
 עזמה לדעת / הלא תבל וארץ אחת היא . (דבור נ"ו) תבל
 למחרחר ריב : ,,עוד לא סרה הנגע הושת וחלי הוה מבני שונא
 בנע וגו' / כל יוכל עוד ראות את דרך הישר" . ולעיל
 אמרה (דבור נ"ה) כי תיקר נפש בנה הקטן בעיניה על כי ,,כל
 טוב תחנך נפשו ומדרך הישר יטה / ידאג בנשר להרשיע ולא
 בן דרכי הקטן (ז"ל הגדול) שונא בנע שמו וגו' " וא"כ מה הוה
 שתקרא הדרך הישר ? (דבור נ"ט) באזה : ,,אנוכי באזה עליזה
 וגו' " . אם עובר כל מעלותיה תחנאה האשה הושת / הנה אין
 לה להתנאות מ"ח על אהום דבורה בלשון עבר / כי לו היתה לה

(ר פ ח)

יד בזה הלשון לא אמרה : וזכרנו לשלוח לו בדיניהם , כי אם
יכנו לשלוח לי מורה וטתן : גם היתה יודעת שאין כאן ענין
כלל למאמר לנכני אותי בחינתך שאמרה לאני , אם לא שמענו
למדה גם היא לדבר בנורה שזה , כאשר במלכא שבה וכתבו
לנכותו ונאמר כאן ולא באתי רק לנכני אותי (ל"ל לנכותי) ,
מה החס בחדות אף כאן בחדות , (דבור ע"ו) ענה : יי אם
חטוא יחטא איש לאיש ופללן . . . חנוכי לא ידעתי לכוון טעם
המאמר הזה כפי המסך הענין . (דבור פ"ג) שר שלום : זאת
עשו ונו' . הנה ערמסת השופט הושת בגוה הוא חלל המחבר מאת
אחד המחברים הלועזים אשר דבר סרה עליהם , אך בעודה בכפי
נשחתה . כי איך יאמר לשני האחים יחד : יי ועתה כתבו בזה
הלשון : את רעייתי ! שלתי לי בזה את אשר הבאתי הלילה
מבית חמי הנדיב בתתי תודה כי גנבתי , והלא נדיב אינו
כי אם חמי האחד ממנו ? (דבור פ"ו) מחברת ריב לנדיב :
הכן יאבדו כל מכרתי ומכרתי רעים ואחים אהובים כמוך ,
הלא בזה יקלל את עצמו לא נדיב . — לפעמים יחוננו דברים
אשר לא יאמרו השערפותם מכל וכל . כמו , אדורים המה
השלמים במעגלותם , העיד רשעת שונא בצע בפניהם ,
אין זה כי אם שונא בצע עכרני ויקח את כל אשר לי ,
אתה הרשע הנדיב ! ורבים כמוהם .

גם פתח דברי המחבר שניין הוא אשר שר לשלמה : להיות
בלי אוהב זו רעה חולה , טעה במשקל להמיר נקבה
בזכר : ואם ירא לבעל שווי ההנדה בתוכה תגלה בסוגר ,
אבל תיבות האחות הגוה , גם האוהב ותהב
כמרוויס צעיניו ? ומה טעם והשבר מי ינחם ? הכי
השבר הוא המנוח ? ואיזה המשקל אשר שקל עליו המשורר
הזה את דלתותיו ? הכי לזה קרא אותו סיר השירים , אשר הוא
כקול הסירים ? אמנם בלאתי מספר שגיאות המחבר אשר לו
אכתבם כלם יעלמו מן הספר .

סוף דבר , הכל הנלים אמר המחבר , הכל הנלים הכל
הכל ורעות רוח .

ל — — ע .

הוא
ל
ופעמים
מכוננו
ולפעמים
ועצמו
אשר החל
לזה
ומעריב
ורבים
לשון ולמש
עד מאד
קבוצת פני
קוראים
אורו ודורו
יצינו לא

ראשי
אשה
אנינו וענינו